

115 godina - i ni malo star na Franklov rođendan 26. ožujka 1905. godine

U ožujku 2020. brojni istraživači, znanstvenici, psihoterapeuti, zainteresirani i prijatelji logoterapije iz cijelog svijeta obilježiti će 115. rođendan Viktora E. Frankla. U međuvremenu se smanjio krug onih koji su osobno poznavali Frankla. Ipak, mnogi ga poštuju zbog revolucionarnih teza koje je poučavao i iznio u svojim spisima. Sam Frankl je, međutim, bio nesklon bilo kakvom kultu ličnosti. Cijeli se život bavio sadržajem odnosno istinitošću sadržaja u svom području. A njegovo stručno područje je jednostavno bio čovjek.

Ja, koja sam imala privilegiju biti u kontaktu s njim više od 30 godina, vidjela sam koliko je duboko zasjao u samu bit ljudskog bića. Opremljen višestrukim znanjima iz medicine, antropologije, filozofije, psihologije, psihijatrije i terapijskim pristupima iz svoje epohe, osmislio je sliku čovjeka kojoj i danas nema premca. Nikakve duševne bolesti, poremećaji ili ponori nisu mu bili strani, ali je bio upoznat i s nevjerojatnim dostignućima i vrhuncima ljudskog duha. Nakon što je iz prve ruke svjedočio stravičnim zločinima za koje su samo ljudi sposobni, nije dopustio da mu se otme vjera u nesebičnu ljubav i odanost za koju su također sposobni samo ljudi. Bez sumnje, tvrdio je da je jedno poput drugog potencijalno u nama - i da ih možemo izabrati u bilo kojem trenutku.

To što je čovjeku dao tako visok stupanj slobodne volje i odgovornosti bio je trn u teorijama determinističkih i materijalističkih ortodoksnih znanstvenika. Frankl i njegovi protivnici bili su dužni jedni drugima dokaze. Tek nakon Franklove smrti, velike studije u potpunosti su potvrdile većinu njegovih osnovnih aksiomatskih pretpostavki. Kad bi Frankl "gledajući s neba" saznao za to, tako kakvog ga poznajem, ipak ne bi trijumfiraio. Samo bi primijetio da su za to već znali "žena i muškarac na ulici". Svaki čovjek u svom najdubljem biću osjeća ono što je u njega stavljeno od samog početka: pored sposobnosti donošenja vlastitih odluka, postoji neizostavna težnja za donošenjem "ispravnih", tj. "smislenih" odluka i davanjem sve od sebe za dobrobit zajednice i okoline oko sebe. Zasiurno mu otežava tisuću otpora, pogotovo onih koji dolaze iz čovjekove vlastite psihe. Liječnik i terapeut Frankl nije imao ni najmanje iluzija o tome. On je samo zahtijevao da nijednu osobu (pa čak ni sebe) ne treba prikovati za ono što u ovom trenutku jest, nego uvijek treba imati u vidu prilike tj. kakva bi još mogla biti osoba na pozitivan način. Sve je otvoreno – do posljednjeg daha.

Naravno, ne volimo čuti o našem posljednjem dahu. Ali Frankl nije bježao od tabua. Ukinuo je rašireno, pojednostavljujuće tumačenje patnje kao "profesionalne nesreće" koja se mogla izbjeći pametnim djelovanjem, dovoljnom asertivnošću ili korištenjem skupe psihološke podrške, i proglasio patnju, kao i neuspjeh i umiranje, iskonskom ljudskom sudbinom od koje nitko ne može pobjeći. Život je – pasija, i to u dvostrukom značenju te riječi. U svojim svijetlim satima protkana je strašću za onim vrijednostima koje nam toliko znače, a u mračnim satima zasjenjena je tugom i bolom zbog gubitaka vrijednosti koji će se u jednom trenutku neminovno dogoditi. Bez patnje mogao bi živjeti samo onaj tko ne mari ni za što; naime, po cijeni da sam promaši život.

Za Frankla je karakteristično da su, unatoč svim procjenama stvarnosti, njegovi korisni koncepti za osobu koja pati bili prožeti "tragičnim optimizmom". Iz perspektive pitanja smisla, iskonska ljudska sudbina pretvara se u zadatak i izazov ljudskom duhu. Bolest, patnja i nevolja postaju poziv da se kreativno mijenja ono što je moguće promijeniti i da se herojski podnosi ono što se ne može promijeniti. Pogreške i osjećaj krivnje kondenziraju se u impulse za rast i pročišćavanje.

Konačnost i prolaznost života opominju nas da razborito koristimo godine i snage koje su nam dane. Da Frankl svoje koncepte nije izradio udobno sjedeći za stolom, već ih je stekao uvjerljivom praksom, pokazuje se, između ostalog, jer ih je implementirao u vlastiti život i rad ne čineći ikakve kompromise. Vjerojatno je najimpresivnija stvar u cijelom njegovu djelu to što njegove temeljne izjave korespondiraju jedna s drugom s povijesnim postojanjem njegova utemeljitelja.

Trenutna situacija u svijetu drugačija je od one kad je Frankl rođen. Možda ni 1905. nije bilo ružičasto, ali čini se da je 2020. globalni horizont budućnosti još oblačniji nego tada. Što ljudima treba u nesigurnim vremenima? Zasigurno ne apatija, depresija, osjećaj nemoći ili iscrpljenosti, kakvi trenutno haraju. Trebate isto što i planinarima treba u spletu nepreglednih staza, a to je orijentacija. Ali kako se članovi našeg modernog društva mogu orijentirati? Ono što piše na internetu? Kontradiktorno! Ono što nas uči tradicija? Kulturno omekšano! Ono što nalaže političari? Kontroverzno! Ono što nam govori umjetna inteligencija? Sklono bugovima! Iz Franklove ostavštine dopire do nas ublažavajući savjet:

"U vama živi 'organ smisla' zvan savjest! Očistite ju od šiblja raznih stranih utjecaja i indoktrinacija i slušajte ju u miru, samoći i apsolutnoj iskrenosti! Poput uređaja za unutarnju navigaciju, uvijek će vas usmjeriti u pravom smjeru. U onaj koji je upravo sada i točno odgovara vama. Neće vas iznevjeriti. Slijedite svoju savjest i hrabro gledajte u budućnost! Svijet nije zdrav, ali je izlječiv. Treba vas, čeka vas i vaš angažman. Svijet je igralište i ujedno kamen kušnje ljudskog duha..."

Je li to staromodan savjet? Mislím da ne postoji ništa pravodobnije od Franklovih riječi. Samo ih moramo uzeti k srcu - i prenijeti na mlađu generaciju, oblikovatelje sutrašnjice.